

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет гуманітарної та економічної освіти
Кафедра педагогіки вищої школи

СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
(найменування навчальної дисципліни)

підготовки здобувачів
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
(вказати рівень вищої освіти)
спеціальності 011– Освітні, педагогічні науки
(шифр і назва спеціальності)
за освітньо-науковою програмою

Освітні, педагогічні науки
(назва освітньої програми)
мова навчання українська

Слов'янськ – 2021 р.

Розробники:

Панасенко Елліна Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки вищої школи

Рецензенти:

Саяпіна С.А. – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету гуманітарної та економічної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Курінна С.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри дошкільної освіти та соціальної роботи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Силабус розглянуто і схвалено на засіданні кафедри педагогіки вищої школи

Протокол № 1 від «27» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри Топольник Я.В.

(ПБ)

Затверджено та рекомендовано до впровадження
вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«30» серпня 2021 р.

протокол № 1

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Назва

Кількість кредитів	5
Рік підготовки, семестр	1 2
Компонент освітньої програми	обов'язковий
Викладач	Панасенко Е.А. – професор кафедри педагогіки вищої школи, доктор педагогічних наук, професор
Контактна інформація	ellinapanasenko@ukr.net
Консультації	Кожну п'ятницю місяця, 13.00. – 14.00.
Анотація навчальної дисципліни	<p><i>Об'єкт вивчення</i> – процес науково-дослідної діяльності у галузі освіти.</p> <p><i>Предмет вивчення</i> – методологія, методи та методика науково-педагогічних досліджень.</p> <p>Навчальна дисципліна спрямована на розвиток методологічної культури, цілісної системи наукових знань щодо організації і проведення досліджень в галузі освіти (дисциплінарних та міждисциплінарних).</p>
Опис навчальної дисципліни	<p><i>Мета навчальної дисципліни:</i> опанування здобувачами вищої освіти системою знань про методологічну базу дисертаційних досліджень, логіку, основні елементи, етапи, методи наукової та науково-педагогічної роботи; формування компетентностей щодо здійснення наукового дослідження та забезпечення поглибленої теоретичної та технологічної підготовки до написання науково-дослідницьких робіт з урахуванням сучасних вимог до рівня і якості наукових досліджень.</p> <p><i>Програмні компетентності:</i> <i>Загальні компетентності (ЗК)</i> ЗК 1. Здатність проектувати й здійснювати комплексні дослідження на засадах системного наукового світогляду, сформованих знань із філософії наукової діяльності та соціокультурних проблем. ЗК 2. Здатність до критичного аналізу й оцінки сучасних наукових досліджень, генерування нових ідей під час вирішення дослідницьких і практичних завдань, комплексних та інноваційних</p>

проблем.

ЗК 4. Готовність до створення та інтерпретації нових знань через наукове дослідження або інші передові вчення такої якості, що відповідають вимогам національного та міжнародного рівнів, до діяльності в інтернаціональних дослідницьких групах.

ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) під час вирішення дослідницьких і практичних задач, у тому числі у міждисциплінарних галузях.

Спеціальні компетентності (ФК)

СК 1. Здатність конструювати концепцію науково-педагогічного дослідження і розробляти методичні рекомендації щодо впровадження одержаних результатів дослідження у галузі 01 Освіта.

СК 2. Готовність здійснювати освітню й науково-дослідницьку діяльність на основі гуманістичного світогляду і глибокого проникнення в суть педагогічних явищ і процесів із залученням широкого кола наукових джерел.

СК 3. Здатність інтерпретувати результати педагогічного дослідження, оцінювати межі їх застосування, можливі ризики впровадження в освітньому й соціокультурному середовищі, розробляти напрями подальших досліджень.

СК 4. Здатність цілісно розуміти історію і теорію педагогіки, екстраполювати їх досягнення на сучасну освітню й наукову практику й окреслювати перспективи розвитку.

СК 7. Володіння системою педагогічних категорій і методів їх використання з метою розв'язання дослідницьких і практичних завдань навчання і виховання.

СК 10. Здатність застосовувати знання про сучасні досягнення в освіті/педагогіці.

СК 11. Здатність виділяти актуальні проблеми розвитку педагогіки та сучасної системи освіти, аналізувати та пропонувати оптимальні шляхи їх вирішення науковому товариству.

Ключові слова: наукове пізнання, метод, методологія, методологічний підхід, наукове дослідження, концепція дослідження, програма дослідження, дисертація, наукова стаття, тези, виступ, повідомлення, педагогічний експеримент, гіпотеза, академічна доброчесність.

Очікувані результати навчання:

ПРН 1. Оперувати основними концепціями, теоріями, проблемами філософії й методології науки, змістом сучасних філософських дискусій з проблем розвитку суспільства та освіти.

ПРН 2. Застосовувати основні наукові підходи і методи науково-дослідної діяльності; методи критичного аналізу й оцінки сучасних наукових досягнень під час розв'язування дослідницьких і практичних завдань, у тому числі в міждисциплінарних галузях.

ПРН 4. Добирати методи науково-дослідної діяльності, методи генерування нових ідей під час розв'язання дослідницьких і практичних завдань у обраній та суміжних галузях; методи критичного аналізу й оцінки сучасних наукових досягнень.

ПРН 8. Системно аналізувати та гнучко застосовувати у практичній педагогічній діяльності цікаві й перспективні освітні інновації, адаптуючи їх до можливостей і потреб конкретної аудиторії, а також використовувати широкі можливості інформаційних технологій.

ПРН 9. Проводити аналіз основних світоглядних і методологічних проблем галузі та суміжних із нею наук; планувати професійну діяльність у сфері наукових досліджень.

ПРН 11. Оперувати різними методами і засобами дослідницької діяльності педагога; володіти способами збору, систематизації та обробки інформації, інтерпретації отриманих результатів, вивчення та творче застосування педагогічної спадщини і досвіду роботи педагогів-новаторів, вміннями робити висновки.

ПРН 13. Здійснювати критичний аналіз сучасної системи освіти; створювати умови конструктивної взаємодії з усіма суб'єктами освітньо-виховного процесу.

Матеріали та ресурси:

Рекомендована література

Основна

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н.Г. Сорокіної, А.Є.Артюхова, І.О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Вихрущ В. О. Основи наукових досліджень у галузі педагогіки: підручник / В. О. Вихрущ, Ю. М. Козловський, Л. І. Ковальчук. Тернопіль: Крок, 2017. 340 с.
3. Вихрущ В. О., Козловський Ю. М. Методологія та методика наукового дослідження: підручник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 336 с.
4. Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Методологія і методика педагогічних досліджень» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти / Уклад.: Е.А. Панасенко. Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2021. 71 с.
5. Хриков Є.М. Методологія педагогічного дослідження. Х.: ФОП Панов А. М., 2017. 237 с.

Допоміжна

1. Козловський Ю. М. Методика науково-педагогічного дослідження: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 192 с.
2. Ярошук Лілія Основи наукових досліджень: навч. посіб. 2-ге вид., оновл. Saarbrücken–Riga:LAP LAMBERT Academic Publishing, 2019. 162 с.

Інформаційні ресурси

1. Google Scholar або Google Академія: пошукова система і некомерційна бібліометрична база даних, що індексує наукові публікації та наводить дані про їх цитування. URL: <https://scholar.google.com.ua/2>.
2. Єдине освітнє інформаційне вікно України. URL: <http://www.osvita.com>
3. Загально- і конкретно-наукова методологія педагогіки [Електронний ресурс]. URL: http://pidruchniki.com/17390919/pedagogika/pedagogichni_tsinnosti
4. Законодавство України. URL: <http://www.rada.kiev.ua>; <http://www.nau.kiev.ua>; <http://www.ukrpravo.kiev.com>; <http://www.liga.kiev.ua>.
5. Логіка і методика науково-педагогічних досліджень. URL: http://pidruchniki.com/1082030235381/pedagogika/logika_metodika_naukovo-pedagogichnih_doslidzhen#741
6. Методика науково-педагогічного дослідження. URL: http://firstedu.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=57:2011-01-06-11-21-16&catid=20:2011-01-03-11-20-33&Itemid=13
7. Методологія і методи педагогічних досліджень. URL: http://pidruchniki.com/19120621/pedagogika/metodologiya_metodi_pedagogichnih_doslidzhen
8. Методологія педагогіки. URL: http://pidruchniki.ws/1878100834951/pedagogika/metodologiya_pedagogiki
9. Методологія педагогічного дослідження. URL: <http://studentam.net.ua/content/view/3523/97/>
10. Методологія, методи, логіка наукових досліджень. URL: http://pidruchniki.com/1056112760990/dokumentoznavstvo/metodologiya_a_metodi_logika_naukovih_doslidzhen#172
11. Науменко О. М. Методика організації наукових досліджень в умовах запровадження комп'ютерно орієнтованих засобів навчання : методичні рекомендації // Інформаційні технології і засоби навчання. 2010. №6 (20). URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em20/content/10nomsof.htm>

	<p>Дистанційний курс «Методологія наукових досліджень» http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/course/view.php?id=2295</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ мультимедійна апаратура, екран, проектор; ✓ бібліотечні фонди.
Теми	<p>Програма навчальної дисципліни містить такі теми:</p> <p>Тема 1. Наука й наукові дослідження в сучасному світі.</p> <p>Тема 2. Методологічні підходи та методи наукових педагогічних досліджень.</p> <p>Тема 3. Дисертаційні роботи та їх види.</p> <p>Тема 4. Технологія наукових педагогічних досліджень.</p> <p>Тема 5. Академічна доброчесність. Етичний кодекс ученого.</p> <p>Тема 6. Загальна методика виконання дисертаційного дослідження.</p> <p>Тема 7. Особливості експериментальних педагогічних дисертацій.</p> <p>Тема 8. Науково-педагогічний експеримент.</p> <p>Тема 9. Особливості історико-педагогічних дисертацій.</p> <p>Тема 10. Оформлення дисертаційної роботи.</p> <p>Тема 11. Апробація результатів дисертації. Робота над написанням наукових статей, монографій, наукових доповідей і повідомлень.</p> <p>Тема 12. Попередній розгляд дисертації та порядок її захисту.</p> <p>Тема 13. Етика науково-педагогічного дослідження.</p> <p>Тема 14. Психологія наукової діяльності.</p> <p>Тема 15. Дослідницькі принципи, методологічні засади наукового дослідження.</p> <p>Тема 16. Наукове мислення в організації та проведенні науково-педагогічного дослідження.</p> <p>Тема 17. Наукові колективи та школи. Особистість вченого.</p> <p>Тема 18. Цілісність наукового тексту. Технології організації та генерації ідей.</p> <p>Тема 19. Організація і методика роботи над дисертаційним дослідженням.</p>
Методичні поради для викладачів «Як навчати?»	<p><i>Методи навчання за джерелом передачі і сприймання інформації:</i> словесні, наочні, практичні.</p> <p><i>Методи навчання за характером логіки пізнання:</i> аналітичний, індуктивний, дедуктивний, традуктивний.</p> <p><i>Методи навчання за рівнем самостійності розумової діяльності:</i> проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.</p> <p><i>Методи активні:</i> диспут, дискусія, мозкова атака, аналіз конкретних педагогічних ситуацій, рольові та ділові ігри, навчальні проекти, кейси, творчі завдання.</p>
Методичні поради для здобувачів «Як навчатися?»	<p><i>Види роботи здобувачів</i> (реферати, анотації, рецензії; презентації результатів виконаних завдань; доповіді; тези; наукові статті; плани-проспекти дисертацій, програми педагогічних експериментів).</p>

<p>Оцінювання</p>	<p><i>Види, методи та форми контролю.</i></p> <p><u>Види</u>: поточний контроль, підсумковий контроль, семестровий контроль (іспит).</p> <p><u>Методи</u>: перевірка самостійної роботи, усне опитування.</p> <p><u>Форми</u>: індивідуальна та фронтальна перевірка</p> <p>Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» здійснюється під час проведення навчальних занять (лекції, практичні заняття) та самостійної роботи.</p> <p>Оцінювання під час проведення лекційних, практичних занять є складовою поточного контролю, який має на меті перевірку знань студентів з окремих тем та рівня їх підготовленості до виконання конкретної роботи.</p> <p>Об'єктами поточного контролю є:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ відвідування і робота на лекції – 1 бал; ✓ усна відповідь та виконання практичних завдань на занятті – 4 бали. <p><i>Відповідь на практичному занятті оцінюється за наступними критеріями:</i></p> <p>4 бали – здобувач у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання.</p> <p>3 бали – здобувач володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні завдань, аргументація на достатньому рівні.</p> <p>1-2 бали – здобувач вищої освіти загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стисло характеристику питання, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні завдань на низькому рівні.</p> <p><i>Самостійна робота</i> здобувачів вищої освіти оцінюється у 35 б.</p> <p>Умовою допуску до складання іспиту є накопичення здобувачем протягом навчального семестру не менше 60 балів. Максимальна кількість балів – 100.</p> <p>Здобувачі вищої освіти, які за поточним оцінюванням у семестрі мають результат навчання з дисципліни 60 балів і вище, можуть, за бажанням, бути:</p>
--------------------------	--

- ✓ звільнені від складання іспиту й отримати в результаті оцінювання 60-80 балів, що відповідають кількості балів поточного оцінювання з навчальної дисципліни;
- ✓ звільнені від складання іспиту й отримати в результаті оцінювання 81-100 балів, що відповідають кількості балів поточного оцінювання з навчальної дисципліни, за відсутності пропусків занять з усіх предметів семестру без поважних причин (до 10%), але за обов'язкового надання в деканат виконаних самостійних завдань з відповідної дисципліни;
- ✓ допущені до складання іспиту.

Здобувач вищої освіти може підвищити оцінку, яку він отримав за результатами роботи в семестрі, під час складання іспиту в період сесії. Якщо здобувач вищої освіти на іспиті отримав оцінку нижчу, ніж за результатами роботи в семестрі, у відомість обліку успішності виставляється підсумкова оцінка за результатами роботи в семестрі. Іспит проводиться у письмовій формі.

Розподіл балів із дисципліни

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам, із розподілом за темами за результатами поточного контролю

Тема	Лекції		Практичні заняття		Самостійна робота	
	Денна форма	Заочна форма	Денна форма	Заочна форма	Денна форма	Заочна форма
Т 1	1	1	-	-	-	-
Т 2	1	1	-	-	-	-
Т 3	1	1	-	-	-	-
Т 4	1	1	-	-	-	-
Т 5	1	1	-	-	-	-
Т 6	-	-	12	12	-	-
Т 7	-	-	8	8	-	-
Т 8	-	-	8	8	-	-
Т 9	-	-	8	8	-	-
Т 10	-	-	4	4	-	-
Т 11	-	-	12	12	-	-
Т 12	-	-	4	4	-	-
Т 13	-	-	4	4	-	-
Т 14	-	-	-	-	5,5	5,5
Т 15	-	-	-	-	6	6
Т 16	-	-	-	-	5,5	5,5
Т 17	-	-	-	-	6	6
Т 18	-	-	-	-	6	6
Т 19	-	-	-	-	6	6
Ра- зом	5	5	60	60	35	35

Оцінювання на іспиті відбувається за такими критеріями. Здобувач вищої освіти отримує оцінку:

Відмінно (90-100 б.) – здобувач вищої освіти демонструє концептуальні та методологічні знання з дисципліни; критично оцінює концепції і теорії; демонструє знання різноманітних підходів до вирішення проблеми організації інформаційного пошуку, самостійного відбору і якісної обробки наукової інформації та емпіричних даних; вміє писати тези, наукові статті; демонструє вміння започатковувати, планувати, реалізовувати та коригувати послідовний процес ґрунтовного наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності, здійснювати критичний аналіз, оцінку і синтез нових та комплексних ідей. За час навчання виявив вміння вільно спілкуватися з питань, що стосуються сфери наукових знань, самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включатись в дискусії, відстоювати власну позицію в питаннях та рішеннях, що розглядаються, високий ступінь самостійності, академічної та професійної доброчесності.

Добре (75-89 б.) – здобувач вищої освіти припускається певних логічних помилок в аргументації власної позиції щодо розуміння концептуальних та методологічних знань з дисципліни; оцінює концепції і теорії; демонструє знання різноманітних підходів до вирішення проблеми організації інформаційного пошуку, самостійного відбору і якісної обробки наукової інформації та емпіричних даних; вміє писати тези, наукові статті; вміє започатковувати, планувати, реалізовувати та коригувати послідовний процес ґрунтовного наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності, здійснювати аналіз, оцінку і синтез нових та комплексних ідей. За час навчання виявив вміння спілкуватися з питань, що стосуються сфери наукових знань, надавати вичерпні пояснення, переважно самостійно вирішувати поставлені завдання, включатись в дискусії, висловлювати власну позицію в питаннях та рішеннях, що розглядаються, самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною, діяти з академічною та професійною доброчесністю.

Задовільно (60-74 б.) – здобувач вищої освіти припускається істотних логічних помилок в аргументації власної позиції щодо розуміння концептуальних та методологічних знань з дисципліни; є упущення і неточності під час оцінювання концепцій і теорій; демонструє низький рівень сформованості вміння писати тези, наукові статті; має ускладнення у започаткуванні, плануванні, реалізації та коригуванні послідовного процесу ґрунтовного наукового дослідження. За час навчання досить формально ставився до вирішення поставлених завдань, участі у дискусіях, презентації власної позиції в питаннях та рішеннях, що розглядаються; може

вирішувати подібні завдання тим, що розглядалися з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати з допомогою викладача, діє з академічною та професійною доброчесністю.

Незадовільно (26-59 б.) – здобувач вищої освіти не здатний продемонструвати розуміння основних понять навчальної дисципліни; демонструє низький рівень сформованості вміння писати тези, наукові статті; не демонструє будь-яких знань або розуміння основних питань дисципліни; демонструє фундаментальне незрозуміння предмета та відсутність активності у проведенні наукового дослідження.

Політика щодо дедлайнів та перескладань, академічної доброчесності, відвідування: Perezдача та повторне вивчення дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в ДДПУ (<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/025.pdf>)

Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни. Якщо здобувач вищої освіти був відсутній на заняттях з будь-якої причини, він відпрацьовує навчальні питання та завдання в часі самостійної підготовки та у встановлені викладачем терміни обов'язково звітує про опанування навчального матеріалу.

Дотримання академічної доброчесності.

Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками передбачає:

- ✓ посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- ✓ дотримання норм законодавства про авторське право;
- ✓ надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- ✓ контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- ✓ самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);
- ✓ посилення на джерела інформації у разі використання ідей,

	<p>тверджень, відомостей;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ дотримання норм законодавства про авторське право; ✓ надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності. <p>За порушення академічної доброчесності учасники освітнього процесу закладу вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності.</p> <p>Нормативно-правове забезпечення: Положення про академічну доброчесність педагогічних, науково-педагогічних працівників та здобувачів у "ДДПУ" http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/012.pdf</p>
<p>Переваги вивчення навчальної дисципліни «Бонус вивчення»</p>	<p>Переваги вивчення навчальної дисципліни:</p> <p>Вивчення дисципліни дає можливість:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ опанувати концептуальними, методологічними, методичними знаннями науково-педагогічного дослідження; ✓ формувати здатності логічно будувати структуру науково-педагогічного дослідження, застосовувати відповідні методологічні підходи, принципи та методи його реалізації, ✓ здійснювати кількісно-якісне інтерпретування здобутих результатів; ✓ формувати вміння прогнозувати наукову діяльність, моделювати освітні явища і процеси, аналізувати тенденції їх розвитку; ✓ формувати творче, критичне, професійно-педагогічне мислення і діяльність за рахунок виконаних індивідуальних теоретичних і практичних завдань (проектів), які дозволяють моделювати дії щодо обґрунтування наукових пропозицій щодо логіки, структури педагогічного дослідження, методичного інструментарію; ✓ формувати вміння аналізувати міждисциплінарні явища й процеси; ✓ об'єктивно оцінювати сучасні наукові судження, генерувати оригінальні теоретичні конструкції, гіпотези; формувати вміння обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел, використовувати інформаційні та комунікаційні технології у дослідницькій діяльності; ✓ сприяти визначенню шляхів безперервного професійного саморозвитку та самовдосконалення.

Панасенко Е.А.

докт. пед. наук, профессор

підпис